

Розділ VI

РЕЦЕНЗІЇ ТА АНОТАЦІЇ

Лілія Безугла

(Харків)

РЕЦЕНЗІЯ

НА МОНОГРАФІЮ МАРІНОЇ ОЛЕНИ СЕРГІЇВНИ

“СЕМІОТИКА ПАРАДОКСАЛЬНОСТІ У КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНОМУ ВИСВІТЛЕННІ

(на матеріалі сучасного англомовного поетичного дискурсу)”

Перехід від антропоцентричного принципу художнього освоєння дійсності до антропокосмічного, органічно вплетений у конфігурації глобальної еволюції культурно-естетичного середовища. Він зумовлює генезу екологічного та есеїстичного типів поетичного мислення, що актуалізовано в ірраціональних художніх і поетичних формах. За таких умов вивчення парадоксальності як маніфестації зазначених процесів у поетичному мовленні набуває нагальної необхідності.

Актуальність монографії визначається її співвіднесеністю з ключовими проблемами та завданнями сучасних лінгвістичних досліджень когнітивно-поетологічного спрямування, а саме: увагою до ірраціонального начала свідомості в процесах концептуалізації, категоризації та вербалізації дійсності, що сприяє встановленню засобів вербальної імітації передкатегоріальної інформації; розкриття механізмів авторської креативності та виявлення специфіки об'єктивізації знань про світ у словесних поетичних формах, що уможлиблює встановлення їх впливу на читача. Дослідження парадоксальності як когнітивно-дискурсивної категорії є внеском у рішення широкого кола сучасних мовознавчих проблем: реконструкції парадоксальних смислів художньої картини світу, встановлення закономірностей організації мови у XXI столітті, способів формування й виявлення парадоксальних смислів у сучасних не лише поетичних, а й прозових творах.

Поставлена мета і завдання роботи, специфіка об'єкта й фактичного матеріалу, різноплановий характер окресленої проблеми зумовили застосування інтегрованої авторської методики виявлення специфіки конструювання категорії парадоксальності в єдності її змісту і форми в сучасному англомовному поетичному дискурсі.

Новаторським є виявлення когнітивно-семіотичних механізмів створення парадоксальних поетичних форм з урахуванням мобільності меж парадоксальності. Це видається цілком логічним і обґрунтованим з огляду на етимологічну й онтологічну укоріненість у лексичній одиниці “парадокс” семи межі. Оригінальним видається також розмежування і визначення вербальних і концептуальних меж.

Новизна монографії визначається тим, що в ній визначено парадоксальність як когнітивно-дискурсивну категорію в єдності її змістовного і формального планів; із застосуванням методики когнітивно-семіотичного аналізу вперше побудовано семіопоетичну модель поетичної комунікації, у якій генеруються парадоксальні поетичні смисли; пояснено специфіку акатегоріальної когнітивної діяльності в творенні парадоксальних поетичних форм.

Теоретичне значення монографії О.С. Маріної полягає у поглибленні епістемічних надбань лінгвостилістики, когнітивної поетики, когнітивної семіотики, мультимодальної когнітивної поетики. Теоретичне значення для когнітивної поетики і когнітивної семіотики складають запропоновані авторкою нові напрями семіопетики і когнітивної парадоксології, особливо значущим у цьому зв'язку є площини осмислення парадоксальних поетичних форм – передкатегоріальна, акатегоріальна та категоріальна.

Структура роботи може бути схвалена як така, що логічно підпорядковується поставленій меті, композиції розділів та відповідає послідовності конкретних завдань, що розв'язуються. Загалом монографію побудовано чітко і логічно. Основні теоретичні положення та висновки достатньо аргументовані та підкріплені доречними прикладами.

У першому розділі – “Теоретико-методологічні засади дослідження парадоксальності в поетичному дискурсі” – авторка простежує еволюцію підходів до категорії парадоксальності у діахронічній перспективі, що дає їй змогу виокремити три основних підходи – онтологічний, гносеологічний та когнітивно-дискурсивний. Надає когнітивно-комунікативну характеристику поетичного дискурсу ХХ-ХХІ століть. Виходячи з хронологічної належності, виокремлюється модерністський, постмодерністський, дігімодерністський і метамодерністський дискурс. Значущим є визначення симбіозу ірраціонального та раціонального у вивченні категорії парадоксальності. Авторські екскурси у довічні проблеми художності, поетичності, поетичної компетенції є надзвичайно дотичними до вирішення загадки саме парадоксальної поетичної комунікації, парадоксального поетичного дискурсу. Слід наголосити на когерентному витлумаченні понять антихудожності та антиконцептності, що відповідно визначає О.С. Маріна як передумову симулякризації поетичної комунікації і як чинник конструювання парадоксального поетичного дискурсу.

У другому розділі – “Парадоксальність як когнітивно-дискурсивна категорія” – авторка продовжує обґрунтування власної концепції, теоретико-методологічні екскурси гармонійно поєднує з ретельно проаналізованим ілюстративним матеріалом. Побудовано когнітивно-семіотичну модель поетичної комунікації, у якій генеруються парадоксальні смисли. Цю семіопетичну модель пропонує О.С. Маріна як таку, що конструюється з конфігурації різних кодів – ментальних, вербальних та невербальних, завдяки чому кристалізується універсальний комунікативний код поетичного тексту або поетичного дискурсу. Оригінальним і новим видається висвітлення парадоксальності у річищі нових напрямів мультимодальної когнітивної поетики і мобільної стилістики (теоретико-методологічна, емпірична площини), де вона набуває рухомих полімедіальних трансжанрових форм завдяки інтерсеміотичним трансформаціям.

У третьому розділі – “Варіативність актуалізації парадоксальності в сучасному англомовному поетичному дискурсі” – у центр дослідницької уваги потрапляють особливості переосмислення лінгвальних кодів у створенні парадоксальності, інтерсеміотичні трансформації парадоксальних поетичних форм. Виявлення дискурсивної реалізації парадоксальності з застосуванням інтегрованої авторської методики аналізу підтверджує віднесеність монографії саме до лінгвістичної царини наукових розвідок. Слід наголосити на логічному і новому поясненні формування фонообразів, що здійснюється за допомогою техніки паралаксу. На морфологічному рівні окреслюється вбудована негація як втілення акатегоріального виміру парадоксальних поетичних форм. На синтаксичному рівні запропоновано ієрархію деформованих поетичних структур. До того ж, розроблено типологію парадоксальних текстових світів.

Хочеться наголосити на гармонійному поетичному стилі Маріної О.С. в аналізі фактичного матеріалу, при поясненні схем і малюнків, що унаочнюють висунуті теоретико-методологічні положення, та в потрактуваннях влучних епіграфів.

Проте, як і кожне завершене дослідження, монографія О.С. Маріної, дає ґрунт для роздумів щодо перспектив обраного напрямку в сучасній лінгвістиці. Так, у роботі дещо розмито подано розмежування когнітивних і комунікативних стратегій, а тому зазначена проблематика потребує більш чіткої структуризації.

Вищевикладені міркування жодним чином не знижують загального позитивного враження від рецензованої монографії, що є теоретично значущим, самостійним, концептуально й організаційно завершеним дослідженням, в якому представлено нові результати, які у своїй сукупності розв'язують нову й актуальну проблему.

Уважаю, що основні результати викладеного у монографії дослідження дають підстави для висновку про своєчасний та впевнений крок дослідниці на шляху розвитку когнітивної семіотики і когнітивної поетики.